

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ

*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 2

4 листопада 2022 року

*Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік*

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

ЗМІСТ

Розділ I. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

Асеева Ю. О. Психолого-педагогічні основи сюжетно-рольових ігор дошкільників.....	6
Богуш А. М., Чебан К. С. Розвиток зв'язного мовлення дітей передшкільного віку засобами української народної казки.....	11
Бужина І. В., Поченюк Ю. С. Уявлення про природні явища як складова культури спілкування у дітей раннього дошкільного віку.....	16
Волошин О. М. Умови формування креативної компетентності майбутніх вихователів в художньо-творчій діяльності.....	25
Діхтяренко С. В. Дитяче експериментування: сучасна технологія дослідницької діяльності дітей дошкільного віку.....	30
Колесник А. Г., Подимова Л. В. Особливості формування самосвідомості дітей старшого дошкільного віку...	39
Кудрявцева О. А., Ньюкало О. О. Оптимізація педагогічної підтримки старших дошкільників у період їх підготовки до навчання у школі.....	45
Монке О. С., Себова Ю. Г. Інтеграція засобів арт-педагогіки в подоланні тривожності дітей дошкільного віку.....	53
Монке О. С., Харченко І. І. Гра як засіб морально-духовного виховання та морально-вольових якостей сучасних старших дошкільників.....	58
Притуленко Н. С. Професійна підготовка педагогів дошкільної освіти.....	65

Розділ II. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

Бабчук О. Г., Шевченко М. В. Агресивна поведінка дітей дошкільного віку: особливості та мотиви прояву.....	72
--	----

7. Михайленко Н. Я., Короткова Н.А. Організація сюжетної гри в дитячому садку: Посібник для вихователя. 2-ге вид., Випр. Вид-во «ГНОМ і Д», 2000. 96 с.

8. Павелків Р. В., Цигіпало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. К.: Академ-видів, 2008. 432 с.

9. Савич М.В. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид., перероб., допов. Київ: Академія, 2017. 366 с.

10. Сергеєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасєка О. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

**Док. пед. наук, проф. А. М. Богуш
Магістрантка К. С. Чебан**

Актуальність дослідження. Зв'язне усне мовлення є вищою і найбільшою мірою досконалою формою мовленнєвої взаємодії дитини з навколишнім середовищем, забезпечує їй шанс цілісного сприйняття, відображення і відтворення втіленої в мові інформації. Величезну важливість мови зумовила зацікавленість вчених до дослідження її різних аспектів.

У сучасному суспільстві стає все більш очевидним соціальний запит на особистість з розвинутими комунікативними вміннями. Не менш важливі такі якості в закладі дошкільної освіти. Дитина, що володіє розвиненими комунікативними вміннями, завжди оточена товаришами, легко знаходить спільну мову з однолітками.

У той час як дитина з нерозвиненими комунікативними вміннями в разі потреби спілкування і взаємодії з людьми відчуває видимі труднощі, і в першу чергу психологічного характеру, що значним чином впливає на широту простору особистісного розвитку, і в цілому життєдіяльності, а також негативно

впливає на емоційний стан дошкільника.

Мета дослідження – з'ясувати вплив української народної казки на розвиток зв'язного мовлення дітей передшкільного віку.

Визначена тема наукового пошуку зумовила необхідність вирішення таких **завдань дослідження**:

1. Схарактеризувати теоретичні засади розвитку зв'язного мовлення дітей передшкільного віку під впливом української народної казки.

2. Визначити потенційні можливості українських казок у розвитку зв'язного мовлення дітей.

3. Проаналізувати зміст розвитку зв'язного мовлення у сучасних варіативних програмах засобами українських казок.

4. З'ясувати стан розвитку зв'язного мовлення у сучасній практиці ЗДО.

5. Розробити експериментальну методику та здійснити порівняльний аналіз рівнів розвитку зв'язного мовлення дітей передшкільного віку.

Проблема розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку досліджувалася багатьма вченими України в різних напрямках: теоретичні засади розвитку зв'язного мовлення, його сутність і характеристика (А. Богуш, Л. Калмикова, Г. Піроженко та ін.); компетентнісна характеристика зв'язного мовлення дітей різного дошкільного віку (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калуська, К. Крутій та ін.); методи і прийоми навчання дітей зв'язного мовлення (А. Богуш, О. Білан, Н. Гавриш, В. Захарченко, А. Зрожевська, Л. Калуська, С. Ласунова, Н. Луцан, Н. Маліновська, Т. Постоян, С. Хаджирадєва та ін.); навчання дітей розповідання за картинами на художніми текстами і казками (В. Баранова, О. Білан, Л. Березовська, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Соцька, Ю. Руденко та ін.).

У сучасному мовно – мовленнєвому просторі феномен «зв'язне мовлення» вчені розглядають у двох вимірах – як процес продукування зв'язного мовлення, зв'язного висловлювання та як продукт мовлення (текст, дискурс).

Зв'язне мовлення розуміємо як єдине смислове та струк-

турно ціле, що складається з тематично та логічно пов'язаних між собою відрізків і відбиває увесь предметний контент мовлення. Це мовлення, яке може бути зрозумілим на основі його предметного змісту в певному контексті, це контекстове мовлення [Богуш, 2007 : 392].

Зв'язне мовлення – це монологічне мовлення, яке розвивається у дітей на п'ятому році життя і стає панівним у старшому дошкільному віці . За освітніми програмами для ЗДО дітей старшого (передшкільного віку) повинні оволодіти вмінням самостійно складати розповіді різних видів (із власного досвіду, описові розповіді). Сюжетні розповіді про одну іграшку та за ігровою сюжетною обстановкою, за сюжетними картинками, творчі розповіді за темою і планом виховательки чи самостійно, а також навчитися переказувати тексти художніх оповідань та казок. На кінець старшого дошкільного віку в дітей формується монологічна компетенція: оволодіває контекстивим монологічним мовленням, складає різні розповіді, як-от: описові, сюжетні, творчі (розповідь-повідомлення, розповідь-роздум, розповідь-пояснення, розповідь-етюд); переказує художні тексти, складає розповіді як за планом виховательки, так і самостійно; розповідає про події із власного досвіду, за змістом художніх творів, казок, картин; самостійно розповідає знайомі казки, вміє пояснити хід наступної гри, майбутній сюжет малюнка, аплікації. На кінець старшого дошкільного віку дитина оволодіває навичками розгорнутого, послідовного, логічного зв'язного мовлення; розмірковує про предмети та явища, події, друзів, доходить елементарних узагальнень, висновків [Богуш, 2022: 227-228].

Одним із засобів розвитку зв'язного мовлення дітей є художня література і, зокрема, українські народні казки. Ознайомлення дітей та розвиток зв'язного мовлення відбувається в художньо-мовленнєвій діяльності.

Художньо-мовленнєву діяльність дітей розуміємо як спеціальний вид діяльності пов'язаний зі сприйманням, розумінням і відтворенням дітьми змісту художніх творів на заняттях, У різних видів ігор (театралізованих дійств, вистав, ігор-драматизацій), у процесі яких діти використовують художнє

слово, образні вирази, передають їх зміст [Богущ, 2013].

У ході дослідження було використано українські народні казки такі, як: «Кривенька качечка», «Солом'яний бичок», «Коза-дереза», «Колосок», «12 місяців», «Івасик-Телесик», «Бабина і дідова дочка».

На пошуково-розвідувальному етапі експерименту було проведено опитування дітей старших груп ЗДО м. Одеси, Ізмаїла, Івано-Франківська, Рівного. В опитуванні взяли участь 120 дітей шостого року життя. Дітям було запропоновано такі запитання:

1. Ти любиш слухати українські народні казки?
2. Які українські народні казки тобі подобаються?
3. Хто тобі дома читає (розповідає) казки?
4. Які ти знаєш українські народні казки, які вам розповідала вихователька ЗДО? Пригадай їх назву.
5. Розкажи мені казку, яку ти знаєш, чи яка тобі найбільше подобається?

Як з'ясувалося, всі опитувані діти люблять слухати і дивитися українські народні казки. Найбільш улюбленими казками дітьми виявились «Коза-дереза»(30 % дітей), «Бабина і дідова дочка» (48%), «Івасик-телесик» (60%), «12 місяців» (62%).

Щодо запитання «Які ти знаєш українські народні казки?», то відповіді дітей були такими: «Колобок» (100%), «Рукавичка» (100%), «Коза-дереза» (50%).

Зазначимо, що це здебільшого казки які дітям розповідають з молодшої групи.

Неочікуваними були відповіді дітей старшого дошкільного віку про те, що батьки їм уже не читають казки і тим більше не розповідають (92%). Діти дивляться по смартфону чи телевізору. На пропозицію «Розкажи мені казку, яку ти знаєш?» 82% дітей охоче погодились. 20% із них розповіли казку «Колобок», 32% «Рукавичка», 15% дітей розповіли казку «Дві кізочки». 15% - намагались розповісти казку «Три ведмедя».

Зазначимо, що розповіді дітей були не послідовними, з пропусками уривків тексту, повторами окремих фраз, займенників «він, вона, вони», показами рухів. Ніхто з дітей у своїх розповідях не використовував «зачини», «кінцівки», якими, за-

звичай, починають і завершують казки. До того ж, діти у своїх розповідях не використовували пряму мову героїв казок.

На формувальному етапі експерименту з дітьми експериментальних груп було застосовано різні ефективні методи, прийоми і технології роботи зі знайомими дітям казками спрямованих на розвиток зв'язного мовлення дітей. З-поміж них: написання листа казковому герою, розігрування казки за ролями, драматизація, інсценізація, складання казки за серією картин.

Дітям пропонувалося розповісти знайому казку зі зміною героїв, окремих дій героїв, введення нового героя до змісту казки тощо. Діти працювали за ілюстраціями, альбома «Веселі казкарики» (А. М. Богуш, Н. В. Гавриш) тощо.

Порівняльні результати рівнів розвитку зв'язного мовлення дітей передшкільного віку засобами української народної казки подано в таблиці.

Група	Етапи навчання	Рівень розвитку зв'язного мовлення			
		Високий	Достатній	Задовільний	Низький
ЕГ	констат.	-	20%	50%	30%
	контр.	10%	50%	40%	0%
КГ	констат.	-	10%	60%	30%
	контр.	-	20%	60%	20%

Аналізуючи таблицю, з'ясували, що діти експериментальної групи набули значних успіхів під час формуючого експерименту. Так, високий рівень виявили 10% дітей даної групи, в контрольній групі дітей на високому рівні виявлено не було.

Достатній рівень був характерний для 50% дітей експериментальної групи, що на 30% більше, чим під час контрольного експерименту. В контрольній групі кількість дітей, які мають достатній рівень, збільшилася на 20%.

Результати середнього рівня зменшились в експериментальній групі на 10%, в контрольній ситуація не змінилася.

На низькому рівні розвитку зв'язного мовлення знаходилися 30% дітей експериментальної групи, під час контрольного етапу такі діти не були виявлені. В контрольній групі кіль-

кість дітей, які знаходилися на низькому рівні, зменшилася на 10%. Отже, методика виявилася результативною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан О. Навчання розповідання із використанням начності. Старший дошкільний вік. Методичний посібник. Тернопіль: «Мандрівець», 2014.

2. Білан О. Художня ілюстрація та зв'язна розповідь. Палітра педагога. №4, 2008.

3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови. Київ: Вища школа, 2007.

4. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей. Дошкільна лінгводидактика. Київ: Вища школа, 2007, с. 392-430.

5. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика роботи з казкою. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ: Слово, 2022. С. 298-304.

6. Омеляненко А. В. Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді – роздуми. Наука і освіта. № 10, 2014.

7. Сухомлинський В. О. Я розповім вам казку. Філософія для дітей. Укл. О. В. Сухомлинський. Харків: ВД «Школа», 2016.

УЯВЛЕННЯ ПРО ПРИРОДНІ ЯВИЩА ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

**Док. пед. наук, проф. І. В. Бужина
Магістрантка Ю. С. Поченюк**

Дошкільне дитинство – період початкового пізнання природи переважають у всіх її проявах. Навколишня природа впливає на емоційну та інтелектуальну сфери дитини не лише своєрідністю та красою явищ. Важливою стороною пізнавального спілкування є мінливість природних об'єктів, закономірна зміна явищ.